

KOMUNIKE IZ JEREVANA

Mi, Ministri, koji smo se sastali u Jerevanu 14. i 15. maja, 2015. godine, ponosno potvrđujemo da je vizija koja je inspirisala naše prethodnike u Bolonji rezultirala stvaranjem Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA), gdje 47 država sa različitim političkim, kulturološkim i akademskim tradicijama saraduje na osnovu otvorenog dijaloga, zajedničkih ciljeva i preuzetih zajedničkih obaveza. Zajedno smo uključeni u proces dobrovoljnog približavanja i koordinisanu reformu naših sistema visokog obrazovanja. To se zasniva na javnoj odgovornosti za visoko obrazovanje, akademskoj slobodi, institucionalnoj autonomiji i posvećenosti integritetu. To se oslanja na jako javno finansiranje i provodi se putem zajedničke strukture za stepene, zajedničkog razumijevanja principa i procesa za osiguranje kvaliteta i priznavanje, kao i na određeni broj zajedničkih instrumenata.

Zahvaljujući bolonjskim reformama, postignut je napredak u omogućavanju studentima i diplomcima da se kreću unutar Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA), uz priznavanje njihovih kvalifikacija i vremenskog trajanja studija; studijski programi obezbjeđuju diplomcima znanje, vještine i kompetencije ili da nastave svoje studiranje ili da uđu na evropsko tržište rada; institucije postaju sve aktivnije u međunarodnom kontekstu; a akademici saraduju u zajedničkim programima podučavanja i istraživanja. EHEA je otvorila dijalog sa ostalim regijama svijeta i smatra se modelom strukturisane saradnje.

Bez obzira na to, provođenje strukturalnih reformi je nejednako i instrumenti se ponekad nepravilno koriste ili se koriste na birokratski i vještački način. Potrebno je nastaviti sa poboljšavanjem naših sistema visokog obrazovanja i veće uključenosti akademskih zajednica kako bi se postigao puni potencijal Evropskog prostora visokog obrazovanja. Posvećeni smo završetku ovog posla i priznavanju potrebe da se da podstrek našoj saradnji.

Danas se Evropski prostor visokog obrazovanja suočava sa ozbiljnim izazovima. Suočava se sa kontinuiranim privrednim i socijalnim krizama, dramatičnim nivoom nezaposlenosti, povećanjem marginalizacije mladih ljudi, demografskim promjenama, novim migracionim šemama i konfliktima unutar i između država, kao i ekstremizmom i radikalizacijom. Sa druge strane, veća mobilnost studenata i osoblja omogućava međusobno razumijevanje, dok brzi razvoj znanja i tehnologija, koji ima uticaja na privrede i društva, igra sve važniju ulogu u transformaciji visokog obrazovanja i istraživanja.

EHEA igra ključnu ulogu u rješavanju ovih izazova i maksimalnom iskorištenju ovih mogućnosti putem evropske saradnje i razmjene, radeći na postizanju zajedničkih ciljeva i dijalogu sa partnerima u svijetu. Moramo da obnovimo našu originalnu viziju i da konsolidujemo EHEA strukturu.

Obnovljena vizija: naši prioriteti

Do 2020. godine, odlučni smo da ostvarimo Evropski prostor visokog obrazovanja, gdje će se naši zajednički ciljevi provoditi u svim državama članicama kako bi se osiguralo povjerenje među našim sistemima visokog obrazovanja; gdje je automatsko priznavanje kvalifikacija postalo jedna realnost, tako da studenti i diplomci mogu lako da se kreću na cijelom prostoru; gdje visoko obrazovanje efektivno doprinosi izgradnji inkluzivnih društava, koja su zasnovana na demokratskim vrijednostima i ljudskim pravima; i gdje obrazovne mogućnosti obezbjeđuju kompetencije i vještine koje su potrebne za evropsko građanstvo, inovacije i zaposlenje. Podržaćemo i zaštititi studente i osoblje u ostvarivanju njihovih prava na akademske slobode i osigurati njihovu zastupljenosti, kao punopravne partnere u vođenju autonomnih ustanova visokog

obrazovanja. Podržaćemo ustanove visokog obrazovanja u povećavanju njihovih nastojanja da promovišu međukulturološko razumijevanje, kritičko razmišljanje, političku i vjersku toleranciju, rodnu ravnopravnost, i demokratske i građanske vrijednosti, kako bi se ojačalo evropsko i globalno građanstvo i kako bi se postavili temelji za inkluzivna društva. Takođe ćemo jačati veze između Evropskog prostora visokog obrazovanja i Evropskog istraživačkog područja.

U narednim godinama, naša kolektivna ambicija biće ostvarivanje ovih jednako važnih ciljeva u novom kontekstu:

- **Poboljšanje kvaliteta i relevantnosti učenja i podučavanja** je glavna misija EHEA. Ohrabrićemo i podržati ustanove visokog obrazovanja i osoblje u promovisanju pedagoških inovacija u okruženjima za učenje i podučavanje fokusiranim na studente i potpuno korištenje potencijalnih koristi digitalnih tehnologija za učenje i podučavanje. Promovišaćemo jaču vezu između podučavanja, učenja i istraživanja na svim studijskim nivoima, i obezbijedićemo stimulaciju za ustanove, profesore i studente kako bismo intenzivirali aktivnosti kojima se razvijaju kreativnost, inovacija i preduzetništvo. Studijski programi bi trebalo da obezbijede studentima da razviju kompetencije koje najbolje mogu da zadovolje lične aspiracije i društvene potrebe, putem efektivnih aktivnosti učenja. Njih je potrebno podržati transparentnim opisima ishoda učenja i obima posla, fleksibilnim načinom učenja i odgovarajućim metodama podučavanja i procjene. Ključno je prepoznati i podržati kvalitetno podučavanje, te obezbijediti mogućnosti za poboljšanje kompetencija akademskog podučavanja. Štaviše, aktivno ćemo uključiti studente, kao punopravne članove akademske zajednice, kao i druge zainteresovane strane, u izradu nastavnog plana i programa i osiguranje kvaliteta.
- **Omogućavanje zapošljivosti diplomaca tokom njihovog radnog vijeka** na tržištima rada koja se sve više mijenjaju – što karakterišu tehnološki razvoj, javljanje novih profila radnih mjesta, te povećanje mogućnosti za zapošljavanje i samozapošljavanje – je glavni cilj EHEA. Potrebno je da osiguramo da, na kraju svakog studijskog ciklusa, diplomac osigura kompetencije odgovarajuće za ulazak na tržište rada, koje će im, takođe, omogućiti da razviju nove kompetencije koje bi im mogle biti potrebne za njihova kasnija zaposlenja tokom njihovog radnog vijeka. Podržaćemo ustanove visokog obrazovanja u istraživanju različitih mjera za postizanje ovih ciljeva, tj. jačanjem njihovog dijaloga sa poslodavcima, omogućavanjem preduzetništva i inovativnih vještina studenata i praćenjem razvoja karijera diplomaca. Promovišaćemo međunarodnu mobilnost za studiranje i smještanje, kao moćno sredstvo za proširenje spektra kompetencija i radnih opcija za studente.
- **Učiniti naše sisteme inkluzivnijim** je ključni cilj za EHEA, jer naše stanovništvo postaje sve raznolikije, takođe zbog imigracije i demografskih promjena. Preduzimamo da proširimo učešće u visoko obrazovanje i da podržimo ustanove koje obezbjeđuju relevantne aktivnosti učenja u određenim kontekstima za različite vrste učenika, uključujući i cjeloživotno učenje. Poboljšaćemo propusnost i artikulaciju između različitih obrazovnih sektora. Povećaćemo socijalnu dimenziju visokog obrazovanja, poboljšati rodni balans i proširiti mogućnosti pristupa i završetka, uključujući i međunarodnu mobilnost, za studente iz ugroženih grupa. Obezbiđićemo mogućnost mobilnosti studenata i osoblja iz područja gdje traju sukobi, a radićemo na tome da im omogućimo da se vrate svojim domovima kada to uslovi budu dozvoljavali. Takođe ćemo željeti da promovišemo mobilnost studenata, koji će biti nastavno osoblje u obrazovanju, imajući u vidu važnu ulogu koju će igrati u obrazovanju budućih generacija Evropljana.
- **Provođenje dogovorenih strukturalnih reformi** je preduslov za konsolidaciju Evropskog prostora visokog obrazovanja i, dugoročno gledano, za njegov uspjeh. Zajednička struktura za stepene i sistem kredita, zajednički standardi i smjernice za osiguranje kvaliteta, saradnja po pitanju mobilnosti i zajednički programi i diplome su

osnov Evropskog prostora visokog obrazovanja. Razvićemo efektivnije politike za priznavanje kredita stećenih u inostranstvu u okviru kvalifikacija za akademske i profesionalne svrhe, i one od prethodnog učenja. Puno i koherentno provođenje dogovorenih reformi na nacionalnom nivou zahtijeva zajedničko vlasništvo i posvećenost donosilaca politika i akademskih zajednica i jaću ukljućenost zainteresovanih strana. Neprovođenje u nekim državama podriva funkcionisanje i kredibilitet cijelog Evropskog prostora visokog obrazovanja. Potrebno nam je više preciznih mjerenja učinka, kao osnove za izvještavanje država članica. Putem dijaloga o politikama i razmjeni dobre prakse, obezbijedićemo ciljanu podršku državama članicama koje imaju teškoća u provođenju dogovorenih ciljeva i omogućavanju onih koji žele da idu dalje, da tako i urade.

Upravljanje i radne metode unutar Evropskog prostora visokog obrazovanja se moraju razviti sa ciljem suočavanja sa ovim izazovima. Tražimo od Grupe za praćenje Bolonjskog procesa (BFUG) da pregleda i pojednostavi upravljačke i radne metode, kako bi se uključili praktičari u visokom obrazovanju u njen radni program i na vrijeme predali prijedloge za rješavanje pitanja neprovođenja ključnih obaveza za sljedeći sastanak.

Sa zahvalnošću prihvatamo obavezanost Francuske da bude domaćin našeg sljedećeg sastanka 2018. godine i da obezbijedi Sekretarijat Evropskog prostora visokog obrazovanja od jula 2015. do i zaključno sa junom 2018. godine.

Ministri pozdravljaju prijavu Bjelorusije da se pridruži Evropskom prostoru visokog obrazovanja, a naročito njenu odlučnost da provodi reforme, 16 godina nakon pokretanja Bolonjskog procesa, sa ciljem harmonizacije svog sistema obrazovanja i prakse u skladu sa drugim državama Evropskog prostora visokog obrazovanja. Na tom osnovu, Ministri pozdravljaju dobrodošlicom Bjelorusiju kao članicu Evropskog prostora visokog obrazovanja i raduju se zajedničkom radu sa nacionalnim vlastima i zainteresovanim stranama na provođenju reformi koje je identifikovala Grupa za praćenje Bolonjskog procesa (BFUG) i uključila ih u dogovorenu mapu puta za pristupanje Bjelorusije. Ministri traže od Grupe za praćenje Bolonjskog procesa (BFUG) da izvještavaju o provođenju mape puta na vrijeme za ministarsku konferenciju koja će se održati 2018. godine.

Na kraju, evidentiramo sa odobrenjem izvještaje od strane radne grupe o Provođenju, Strukturalnim reformama, Mobilnosti i internacionalizaciji, i Socijalnoj dimenziji i cjeloživotnom učenju, kao i izvještaj *Pathfinder Groupe* o automatskom priznavanju. Usvajamo mjere obuhvaćene Dodatkom i koristimo ovu mogućnost da podvućemo važnost svih članica i konsultativnih članica koje potpuno učestvuju u radu Grupe za praćenje Bolonjskog procesa (BFUG) i doprinose radnom programu Evropskog prostora visokog obrazovanja (EHEA).

Dodatak

I. Usvojene mjere politika

- Revidirani Standardi i smjernice za obezbjeđivanje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG)
- Evropski pristup obezbjeđivanju kvaliteta zajedničkih programa
- Revidirani Vodič za korisnike Evropskog sistema prikupljanja i prenosa bodova (ECTS Users' Guide), kao zvaničan dokument EHEA.

II. Obaveze

- Uključiti kvalifikacije kraćeg ciklusa u sveobuhvatni okvir kvalifikacija za Evropski prostor visokog obrazovanja (QF-EHEA), na osnovu Dablinskih deskriptora kvalifikacija kraćeg ciklusa i osiguranog kvaliteta u skladu sa ESG, kako bi se obezbijedilo priznavanje kvalifikacija kraćeg ciklusa u sopstvenim sistemima, takođe, i gdje oni ne kompromituju takve kvalifikacije;
- Osigurati da uslovi kompetencija za javno zapošljavanje omogućavaju fer pristup imaoima diploma prvog ciklusa i podstiču poslodavce da vrše odgovarajuće korištenje svih kvalifikacija visokog obrazovanja, uključujući i one prvog ciklusa;
- Osigurati, u saradnji sa institucijama, pouzdane i smislene informacije o šemi karijera diplomaca i napretku na tržištu rada, koje bi se trebale obezbjeđivati vođama institucija, potencijalnim studentima, njihovim roditeljima i društvu u cjelini;
- Pregledati nacionalne legislative sa ciljem potpunog poštovanja Lisabonske konvencije o priznavanju, koja podnosi izvještaj Bolonjskom Sekretarijatu do kraja 2016. godine i kojom se traži od Komiteta Konvencije, u saradnji sa ENIC i NARIC mrežama, da pripreme analizu izvještaja do kraja 2017. godine, poklanjajući dužnu pažnju praćenju Konvencije koju vrši Komitet Konvencije;
- Ukloniti prepreke priznavanju prethodnog učenja u svrhu obezbjeđivanja pristupa programima visokog obrazovanja i omogućavanju dodjele kvalifikacija na osnovu prethodnog učenja, kao i podsticanje institucija visokog obrazovanja da poboljšaju svoj kapacitet za priznavanje prethodnog učenja;
- Pregledati nacionalne okvire o kvalifikacijama, sa ciljem da se osigura da putevi učenja unutar okvira adekvatno obezbijede priznavanje prethodnog učenja;
- Osnovati grupu dobrovoljnih država i organizacija sa ciljem omogućavanja stručnog priznavanja;
- Promovisati mobilnost osoblja uzimajući u obzir smjernice Radne grupe o mobilnosti i internacionalizaciji;
- Promovisati prenosivost grantova i kredita kojima se uzimaju u obzir smjernice Radne grupe o mobilnosti i internacionalizaciji;
- Učiniti visoko obrazovanje društveno inkluzivnijim provođenjem EHEA strategije o društvenoj dimenziji;
- Osigurati da kvalifikacije iz drugih EHEA država budu automatski priznate na istom nivou kao i relevantne domaće kvalifikacije;
- Omogućiti da naše institucije visokog obrazovanja koriste odgovarajuću agenciju koju je registrovao Evropski registar za obezbjeđivanje kvaliteta u visokom obrazovanju (EQAR) za njihov proces eksternog osiguranja kvaliteta, poštujući nacionalne aranžmane za donošenje odluka o ishodima osiguranja kvaliteta.